

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת בלק תשע"א

שמירת העינים

שה' אינו מעוניין בכך¹.

מדוע לא הפר ה' את עצת בלעם?

בענין זה בלעם נוחל באמת מפלה גמורה. הוא לא מצליח לקלל את ישראל, למרות שעשה כמה השתדלויות וכמה נסיונות להצליח בזה, [כמבואר בפרשה]. ואולם, אחר כך בלעם עובר לתכסיס אחר, שעל ידו הוא מצליח לפגוע בישראל פגיעה קשה. הוא אומר לבלק: "אלקיהם של אלה שונא זימה הוא" (סנה' קו, א), וא"כ העצה להתגבר עליהם היא ע"י הכשלתם בזימה, שהתורה אמרה עליה: "ולא ירצה בך ערנות דבר, ושב מאחריך" (דברים כג, טו), "מלמד שהעריות מסלקות את השכינה" (ספרי שם סי' רנ"ח). אחרי סילוק השכינה מישראל, ניתן יהיה להתגבר עליהם בקלות. זוהי עצתו של בלעם לבלק², ובדרך זו זה הוא מצליח להכשיל את ישראל כשולן גדול, גם בנשים נכריות, וגם בעבודה זרה.

למה כאן הקב"ה לא מתערב, למנוע מבנות מדין להחטיא את ישראל? כי כאן זה קשור לבחירה של עם ישראל. לכל אחד ואחד מישראל יש בחירה, אם לחטוא ח"ו, או להשאר דבוק בה'. לכן כאן הקב"ה לא מתערב, וממילא בלעם מצליח. ב"ה לא הצליח להשמיד את כלל ישראל, אבל המכה היא קשה מאד. מאה וחמישים וששה אלף איש נהרגים ע"י דיני ישראל (רש"י שם כה, ה), ועוד עשרים וארבעה אלף מתים במגפה (שם, ט). בסך הכל - מאה ושמונים אלף איש. כמעט שליש מתוך ששים רבוא מנין בני ישראל מוצאים את מותם בפרשה הזו, בגלל עצת בלעם.

ההצלחה של בלעם היתה עלולה להיות עוד יותר גדולה, לולא פינחס שקינא את קנאת ה' ועצר את המגפה. הקב"ה הרי מעיד, "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל... ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" (שם, יא). לולא עשה פינחס מה שעשה, היה הקב"ה ח"ו מכלה את ישראל. עד כדי כך היתה "מוצלחת" עצתו של בלעם, שהיה בכוחה להביא את הקב"ה לכלות את ישראל.

חטא בנות מדין - בגלל אי זהירות בשמירת

העינים

מה היה הגורם למכשול הנורא שנכשלו כאן ישראל? אסור לנו לקטרג על ישראל, אבל כנראה הגורם לזה היה - אי שמירת העינים. שהרי מה עשו אותן רשעות? - "נתקראן לעם לזבחי אלהיהן" (שם, ב). ופירשו חז"ל, שערומות פגעו בהן (סנה' קו, א). זה מצידן. אבל מצד

התיחסותו של בלעם לפתיחת פי האתון -

נגדלות ובקטנות

התורה מספרת: "ויפתח ה' את פי האתון, ונתאמר לבלעם: מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים. ויאמר בלעם לאתון: כי התעללת בי" (במדבר כב, כח-כט). מיד אחר כך מדברת האתון שוב: "נתאמר האתון אל בלעם: הלא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה, והספן הספנתי לעשות לך כה? ! ויאמר: לא" (שם, ל). מעיר כאן אחד מרבתי זצ"ל, שרואים כאן גדלות מסויימת של בלעם. אם אנו היינו שומעים אתון שפותחת את פיה ומדברת, היינו נבהלים מאד. בורחים מהר, או מתמוטטים. לעומת זאת, בלעם אינו נבהל. האתון מדברת אליו, והוא עונה לה ומתנכח עמה. מה מעיד הדבר הזה על בלעם? - שהוא מבין, שמי שנתן פה לאדם, יכול לתת פה גם לאתון. נכון שבדרך כלל ה' לא נותן פה לאתון, אבל במקרה זה - ה' נתן פה לאתון. ממילא, אין כאן משהו שצריכים להבהל מפניו. אם בלעם מבין זאת ברגע אחד, זה יפה מאד. זוהי גדלות מסויימת של בלעם, שראויה להערכה.

אבל חושבני, שחוץ מהענין הנ"ל, שהוא נכון, ומעיד באמת על גדלות מסויימת של בלעם, חוץ מזה, רואים כאן גם חסרון של בלעם. בלעם שומע את האתון מדברת, ולא שואל את עצמו, למה עשה ה' נס גדול כזה, שהאתון תדבר אליו. למה באמת עשה ה' את הנס הזה? ה' עשה את הנס הזה, כדי להזכיר לבלעם, שכמו שה' יכול לעשות שהאתון תדבר, כך יכול ה' לעשות שבלעם לא יוכל לדבר. רק מה שה' ישים בפיו הוא יוכל לדבר, ודברים אחרים הוא לא יוכל לדבר. את זה בלעם לא הבין כאן, וזוהי כבר קטנות מצידו של בלעם, שלא ניסה אפילו לחשוב, מה התפון הקב"ה לרמז לו ע"י הנס הגדול שעשה לעיניו.

אח"כ המלאך כבר מדבר אליו גלויות: "אנכי יצאתי לשטן, פי רבט הדין לנגדי" (שם, לב), "בשביל שהדרך לנגדי, כלומר לקנאתי ולהקניטני... לכעסי ולהמראתי" (רש"י שם), ובכל זאת בלעם אינו נכנע. אמנם הוא אומר למלאך "אם רע בעיניך אשובה לי" (שם, לד), אבל כשהמלאך אומר לו שהרשות נתונה לו לעשות כרצונו, כי בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (שם לה, ורש"י שם), הוא ממשיך בדרך בלעם (רש"י שם ד"ה ע"ב), לקלל את ישראל, ח"ו. הקב"ה מתערב אח"כ ומונע מבלעם לקלל את ישראל. אבל בלעם לא מביא כרגע בחשבון אפשרות כזו, וחושב שיצליח לקלל את ישראל למרות

ויצריך לעשות תשובה על כך, אבל עכ"פ - זו איננה סיבה להכשל עוד. הרי מה קורה למי שמחליט שלא להזהר עוד מעבירה מסויימת? אומר הפסוק: "למען ספות הַרְנָה אֶת הַצְמָאָה" (דברים כט, יח) - "בדיל לאוספה לָהּ חֶטְאֵי שְׁלוֹתָא עַל זְדוּנוֹתָא" (אונקלוס). כלומר: כל זמן שאדם מחליט שבעצם הוא נזהר, והוא אכן משתדל שלא להכשל, אז למרות שפֶּה ושם הוא נכשל ברצון, אין דנים אותו אלא על מה שעשה ברצון. אבל ברגע שאדם מחליט: "מעבירה זו אינני נזהר יותר", אז גם אם נכשל בשוגג, ואפילו קרוב לאונס, ה' דן אותו גם על השגגות של עבירה זו. כדאי א"כ להשתדל מאד, שלא להגיע למצב הזה, של "נעשית לו כהיתר". גם אם נכשלים, להשתדל שלא להכשל עוד. וגם אם קרוב לודאי שאכשל, להשתדל לפחות שזה לא ימשוך את הלב שלי יותר מדי. אנו אומרים ערב ובקר בקריאת שמע: "וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַכְּכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם" (במדבר טו, לט). גם אם העינים רואות מה שרואות - לא לתור אחריהן. לא ללכת שבי אחרי המראות שאנו רואים.

ומי שלא נזהר בזה, מי יודע אלו אסונות הבאים על עם ישראל נזקפים לחובתו. הקב"ה הרי אומר, שבגלל הדבר הזה - "וְנִשְׁבַּח מֵאַחֲרַיךָ" (דברים כג, טו). חושבים, למה קָרַב זה או אחר לא הצליחו? - תולים את הכשלון בסיבות טבעיות. וזה לא נכון. יהודי פלוני שלא שמר את עיניו, הוא זה שגרם לתבוסה. אדם צריך לדעת שמוטלת עליו אחריות כבדה. לא המחבלים הורגים יהודים, אלא אנחנו, אם איננו נזהרים, אנו ח"ו הורגים יהודים. המחבלים, כמובן, יקבלו את ענשם על הרצון שלהם להרוג יהודים, אבל לגבינו, מי יודע אם הדבר לא קרה בגלל שלא נזהרנו בשמירת העינים. ר' חנינא בן דוסא הרי אמר, "אין ערוך ממית אלא החטא ממית" (ברכות לג, א). ומכאן, שלא המחבלים ממיתים אלא החטא ממית. צריך א"כ להמנע מן החטא, כדי שלא להפגע מן הערוד.

נגיעה בעריות - יהרג ואל יעבור

גם כשנפגשים לצורך נישואין, ומקיימים את דברי חז"ל "אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה" (קידושין מא, א), לא צריך להרבות בזה יותר מדי. אם קבע כבר בדעתו שהיא מוצאת חן בעיניו, לא צריך לבדוק שוב ושוב. אמנם צריך עוד לבדוק שהיא מתאימה לו מבחינת המידות וההשקפות [וגם לזה לא צריך פגישות מרובות מאד], אבל את המראה החיצוני הרי אפשר לבדוק בפעם אחת. אין שום צורך ושום היתר להרבות בהסתכלות, גם בפגישות הנעשות לצורך נישואין.

כמו כן, מי שלא נזהר משמירת העינים, וכל שכן מדברים חמורים יותר, מפסיד לעצמו את שמחת הראשונות כשיכנס לחופה עם בת זוגו. זהו חשבון קטן, אבל החשבון העיקרי הוא מה שמפסיד לעם ישראל. צריך להזהר מראיות אסורות, וכל שכן שצריך להזהר מנגיעה אסורה. אשה שאינה טהורה - וכיום כל אשה בגיל מסויים

ישראל - העינים שלא נזהרו וראו זאת, הן אלו ש"מצליחות" להביא את החורבן הגדול. אולי "נתקראן" הוא גם מלשון מקרה, כי ישראל ודאי לא היו הולכים בכוונה כדי להסתכל; אבל כשקורה המקרה ונתקלים בזה - קשה להתגבר.

הגמרא מביאה אפילו על רבן גמליאל ועל רבי עקיבא שקרה להם שראו גויות, והגמרא מסבירה שהדבר קרה בקרן זוית (ע"ז כ, א-ב). הולכים ברחוב, ולפתע מעבר לפינה - רואים מה שרואים, בלי שיודעים מראש מה יש שם, וממילא אין אפשרות להימנע מזה. אם כך היה גם בערבות מואב, שהיו רואים רק באופן זה, מסתבר שהקב"ה לא היה דן אותם על כך. אבל המציאות היתה שמתוך האונס באו גם לרצון, והדרדרו מזה עד עבודה זרה ועד לקיחת נשים נכריות, לכן נענשו בעונש כבד כל כך. ההתחלה היתה פחות או יותר באונס, אבל כשלא נזהרים - באים מתוך האונס גם לדברים אחרים.

כי שמירת העינים היא דבר יסודי מאד. התורה גם מזהירה, כשישראל יוצאים למלחמה, "וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֵרְוַת דָּבָר וְנִשְׁבַּח מֵאַחֲרַיךָ" (דברים כג, טו). שאם יהיו מכשולים כאלה, ה' ח"ו יסלק את שכנתו מישראל, וישראל לא יוכלו לעמוד בפני אויביהם. כשה' איתנו, שום אויב לא יכול נגדנו. אבל כשה' ח"ו לא איתנו, יד אויבינו תקיפה. הכל תלוי בנו, אם אנו מקדשים את המחנה שלא יהיה בו דברים כאלה, או לא מקדשים את המחנה. אנו קובעים מי יהיה המנצח במלחמה. לא ע"י מינוי המפקד המוכשר ביותר, או ע"י אמצעי הלחימה המשוכללים ביותר, אלא ע"י שמירת העינים ושמירת המעשה שלא נכשל בעריות. רק בצורה כזאת אנו קובעים את גורל המלחמה, לא בצורה אחרת. גם אם יעשו תשובה, תחילת התשובה צריכה להיות ע"י סילוק המכשול. ואולם, אם ממשיכים להכשל בשמירת העינים, התשובה אינה שלמה.

להזהר בשמירת העינים למרות הקושי

והכשלונות

במציאות של ימינו, קשה מאד להזהר בשמירת העינים. מי שהולך ברחוב, כמעט לא יתכן שלא יכשל בזה. חז"ל אומרים, למשל, שלא ללכת אחרי אשה (עירובין יח, ב), שמא יבוא להסתכל בה. ובכל זאת, מו"ר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אמר, שהיום כמעט לא שייך להזהר בזה. אם תסטה מדרכך כדי לא ללכת אחרי אשה זו, נמצאת הולך אחרי אשה אחרת. בכל מקום יש אשה. אז מה הרווחת? אבל מה שכן צריך להשתדל, שלא לבוא מתוך האונס לרצון. וכל שכן אם נכשלים לפעמים ברצון, אין זו סיבה להכשל פעמים נוספות.

אחת הבעיות בכל עבירה שעוברים עליה כמה פעמים, היא באמת הענין הזה, ש"כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר" (יומא פו, ב); הוא כבר לא מרגיש את חומרת הדבר! לפחות על ענין זה צריך להתגבר. לא להגיע למצב שנעשית לו כהיתר. מה שנכשלתו נכשלתו,

להיות מאלה שמוסיפים קדושה וטהרה בעולם, לא מאלה שמוסיפים ח"ו טומאה וקלקלולים בעולם. לא רק לסמוך על ההבטחה שבאחרית הימים הכל כבר יסתדר, אלא להשתדל להיות שותף ליצירת המצב הזה.

בזמן הגאולה יהיה הבדל גדול בין מי שסייע להביא את העולם אל מצבו המתוקן - כל הצדיקים ששמרו דרך ה', למדו תורה וקיימו מצוות במסירות נפש - לבין מי שלא סייע לכך. הנביא הרי אומר, שלעתיד לבוא "וְשִׁבְתֶם וְיָרָא יְתֵם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע, בֵּין עֶבֶד אֱלֹקִים לְאִשֶּׁר לֹא עֲבָדוּ" (מלאכי ג, יח). יהיה אפשר להבחין ביניהם באופן ברור. מהו "לֹא עֲבָדוּ"? אין הכוונה לרשע גמור, שהרי זה נזכר כבר בתחילת הפסוק. הכוונה ב"לֹא עֲבָדוּ" היא לצדיק, אך צדיק כזה שלא עשה את המאמצים המירביים. כך מבואר בגמרא (חגיגה ט, ב). הרי שיהיה אפשר להבחין אז לא רק "בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע", אלא גם "בֵּין עֶבֶד אֱלֹקִים לְאִשֶּׁר לֹא עֲבָדוּ". בין מי שעשה את מירב המאמצים להביא את העולם אל תיקונו, למי שלא עשה כזה את מירב המאמצים. התאמץ, אבל לא כל כך חזק. עלינו להשתדל אפוא להיות עובדי אלקים, שיראו עלינו שעשינו את מירב המאמצים להבאת הגאולה ותיקון העולם.

לא לשמוע לעצת בלעם

על הפסוק שהזכרנו, "לֹא הִבִּיט אֲנִי בְּיַעֲקֹב, וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל", אומרים חז"ל, שזוהי עצה רעה שהתכוין בלעם לתת לישראל³. ומהי העצה? - העצה היא זו: לא הביט אֲנִי בְּיַעֲקֹב, וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל! גם אם יש ליקויים רוחניים בעם ישראל - אֲנִי וְעֵמֶל - הקב"ה מתעלם מהם. כביכול אינו מביט ואינו רואה אותם. "לֹא הִבִּיט... וְלֹא רָאָה...". ואם כך, הרי לא צריכים לפחד יותר מדי! אפשר לחטוא כמה שרוצים, ולא יקרה שום דבר!

ומה אומרים חז"ל על "עצה" זו? הם אומרים כך: "לְמָה הָיוּ דוֹמִין (משה ובלעם)? לְכֵן מֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי פְדוּגוּיִן⁴, אֶחָד אוֹהֵב וְאֶחָד שׁוֹנֵא. זֶה שֶׁהָיָה אוֹהֵב, הָיָה מְזַהְרֵם וְאוֹמֵר לוֹ: "בְּנִי, הַזֶּה בְּעֵצְמְךָ שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה עֲבִירָה! שֶׁאֵינְךָ דִּין, וְאִם שׁוֹמֵעַ שֶׁעֲבַרְתָּ עֲבִירָה, אֵעִיף שֶׁהוּא אֵבֶיךָ, אֵינִי נוֹשֵׂא לְךָ פָּנִים!" וְהָאֶחָד שֶׁהָיָה שׁוֹנֵא אוֹתוֹ, אָמַר לוֹ: "מָה אַתָּה מַיְצֵר? אֵבֶיךָ מֶלֶךְ! עֲשֵׂה כָל תּוֹתֶךָ, וְאֵל תִּתְּנָה מְשׁוֹם בְּרִיָּה, כִּי אֵבֶיךָ אֵינִי מְקַפֵּיד עֲלֶיךָ" (והתכוין בעצה זו לגרום לכך, שהמלך יכעס על בנו וידיח אותו מירושת המלכות). כך, הבן - אלו ישראל, הִשְׁתַּיְנָה פְּדוּגוּיִן - הם משה ובלעם. משה היה אוהבם ואמר להם: "הִשְׁמְרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם... וְחָרָה אַף ה' בְּכֶם..." (דברים יא, טז-יז)... אבל בלעם היה אומר: אל תיראו! בניו אתם, עשו כל מה שאתם מבקשים, ואינו מקפיד עליכם" (תנחומא, הוספה לפרשת דברים), וכפי שאמר בלעם: "לֹא הִבִּיט אֲנִי בְּיַעֲקֹב, וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל". אפשר לחטוא כמה שרוצים, ולא יקרה שום דבר! נמצא, שכל מטרתו של בלעם בפסוק זה היתה לתת עצה רעה

היא בחזקת שאינה טהורה - לדעת הרמב"ם ועוד פוסקים, הנוגע בה בדרך חיבה עובר בלאו גמור של "לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻנָּה" (ויקרא יח, ו), שענינו הוא, שלא לעשות מעשים המביאים לגילוי ערוה (רמב"ם בספר המצוות מצנת ל"ח ש"ג, ובהלכות איסורי ביאה פכ"א ה"א), וכן נקט השו"ע להלכה (שו"ע אה"ע סי' כ' ס"א). אמנם הרמב"ן חולק על זה וסובר שאין בזה איסור תורה (רמב"ן בהשגותיו לספר המצוות שם), אבל גם הוא מודה שיש בזה איסור מדרבנן. ולדעת הרמב"ם, כפי שאמרנו, יש בזה איסור תורה גמור, וכנראה גם חיוב של "יהרג ואל יעבור" (עי' ביאור הגר"א לשו"ע יו"ד סי' קצ"ה סק"כ וסק"כ"א, ועי' ש"ך שם סק"כ). צריך א"כ להזהר בזה מאד. מי שלא נזהר בזה, מי יודע כמה אסונות נזקפים לחובתו.

על הגה"צ ר' ישראל מסלנט זצוק"ל מספרים, שנסע פעם ברכבת, ולפתע שם לב שרק הוא ועוד אשה אחת גויה נמצאים לבדם בקרון, [שאר האנשים ירדו כבר בתחנה]. כנראה שהיה קשה לעבור מקרון לקרון בשעת הנסיעה, ולכן הסתפק ר' ישראל אם מותר לו לקפוץ מהחלון ולההרג כדי לא לעבור על איסור יחוד. עד שפשט את הספק, ב"ה הרכבת כבר הגיע לתחנה, והוא כבר לא נשאר בודד עם אותה גויה. צריך לדעת את חומרת הדברים. על שמירת העינים עוד יש לנו לפעמים פטור של "קרוב לאונס". אבל נגיעה בעריות - זה כבר תלוי בכך אם לנגוע או לא לנגוע. זה כבר מזיד גמור. אין על זה שום פטור של "קרוב לאונס".

עד היכן אפשר להתדרדר כשלא נזהרים בעינים אלו כפי שצריך? - נודע לי בימים אלה על בחור ישיבה - לא משיבתנו, ואני מניח שלא בהרבה ישיבות היה יכול לקרות דבר כזה, אבל יש גם דברים כאלה - בחור ישיבה שהתקשר בטלפון אל רבו לשעבר, ובישר לו שהוא עומד להתחתן עם גויה!... עד כדי כך אפשר להתדרדר! צריך להזהר מאד. איני מדבר כבר על גויה. מצד איסור נדה, האיסור ביהודיה לא פחות מבגויה, אולי יותר מאשר בגויה. זה חמור יותר.

להיות מהמסייעים להבאת הגאולה, ולא

מהמרחיקים אותה

הקב"ה מצדו הוא רב חסד. "לֹא הִבִּיט אֲנִי בְּיַעֲקֹב, וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל" (במדבר כג, כא), כפי שאומר בלעם בפרשתנו. אבל הנהגה זו תלויה בנו, שגם אנחנו לא נביט לדברים לא טובים. הקב"ה הרי מתנהג עם בריותיו במידה כנגד מידה (סנה' ז, א). ממילא, אם אנו נזהרים שלא להביט לדברים לא טובים, גם הקב"ה ינהג עמנו באופן של "לֹא הִבִּיט אֲנִי בְּיַעֲקֹב, וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל".

אמנם יש הבטחה של הקב"ה "כִּי לֹא יִטֹּשׂ ה' עַמּוֹ וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב" (תהלים צד, יד), ובאחרית הימים ודאי יבואו כל הדברים על תיקונם, העולם כולו יהיה קדוש וטהור, אבל אנו מצדנו צריכים לעשות השתדלות גם מצדנו להביא את העולם אל המצב המתוקן, להשתדל

שהוא רוצה שנחטא, ורוצה להכשיל את ישראל. והנה, בלעם כבר נהרג, ב"ה. אבל יש יצר הרע וכל שלוחיו, שמנסים להחטיא אותנו בדרך של בלעם. לא לדאוג יותר מדי מה יקרה, לא לשים לב, אפשר לחטוא ו"יהיה טוב". צריך לדעת שלא יהיה טוב! אם חוטאים, זה לא טוב. אמנם נכון שמובטח לעם ישראל שבסוף יהיה להם טוב, אך זה רק בנוגע לכלל ישראל. אבל בנוגע ליחיד, מי שלא טוב לא יהיה לו סוף טוב. "יטוב לא יהיה לך לךשע" אומר קהלת (ח, ג). לכן, אל תשמע לעצת בלעם לחיי הפקרות. שמע לעצת משה רבינו לשמור את העינים, לשמור את המחשבה, שהקב"ה לא ישוב מאחריך, ובזה תזכה לתקן את עצמך וגם להביא גאולה לכלל ישראל במהרה בימינו, אמן.

לישראל, להסיתם לחטוא, כדי שהקב"ה יכעס עליהם ויענישם, (וכפי שיעץ גם לבלק לעשות, להחטיא את ישראל כדי שהקב"ה יענישם).

אומרים על כך חז"ל: "מוכיח אדם, אחריו חן ומצא ממחליק לשון (משלי כח, כג). [כלומר: המוכיח אדם על עבירות שבידו, לאחר זמן ימצא חן בעיניו יותר ממחליק לשון (רש"י שם)]. מוכיח אדם - זה משה, שהוכיח את ישראל... מחליק לשון - זה בלעם"... (מדרש תנחומא שם), שאמר לישראל דברים הנעימים לאוזן, אך התכוין לרעתם. הידיד האמיתי שלנו הוא משה רבינו. הוא מרבה להוכיח אותנו, בעגל, במי מריבה ובעוד מקומות, אבל הוא מוכיח אותנו כדי שנלך בדרכים טובות וישרות, ונזכה לחיי עולם הבא. ולעומת זאת, מה אומר לנו בלעם? - אין לכם מה לדאוג! "לא הביט און פיעקב, ולא ראה עמל פישראל"! הכל יהיה בסדר, ואין לכם מה לפחד. מפני

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

1. ע"י שיחת הרב שליט"א לפרשת בלק תשס"ו, שם נתבאר, שבלעם סבור היה להכריח את הקב"ה להסכים ח"ו לקלל את ישראל, ע"י שיזכיר לפניו את חטא העגל (ע"י אונקלוס ורש"י במדבר כד, א). בחטא העגל הרי נאמר, "ויביום פקדי, ופקדתי עליהם עלקם חטאתם" (שמות לב, לד). "תמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה" (רש"י שם). ממילא, בלעם חושב לנצל זאת, ולגרום לכך שעכשיו יהיה "יום פקדי", ח"ו. הוא יזכיר את חטא העגל, ונגד זה ח"ו אין שום עצה. הקללה תהיה מוכרחה לחול. אלא שהקב"ה מראה לו מיד, שישאל "שכך לשבטיו" (במדבר כד, ב), "שכל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ואין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו" (רש"י שם), ואז "עלה בלבו [של בלעם] שלא לקללם" (רש"י שם). היינו, שהבין, שבמצב כזה, שישאל חיים בצניעות מירבית, גם אם יזכיר את חטא העגל, לא תחול עליהם הקללה, כי צניעותם "מחביאה" אותם ושומרת עליהם.
2. כפי שמפורש בפרשת מטות לגבי בנות מדין: "הן הנה היו לפני ישראאל בדרך בלעם, למסר מעל בה' על דבר פועור, ונתהי המגפה בעדת ה'" (במדבר לא, טז).
3. אמנם הקב"ה הוא זה ששם דברים אלו בפיו של בלעם, ואולם בלעם הוסיף להם כונה רעה משלו, וכפי המבואר כאן למעלה. ואולם ה' ששם דברים אלו בפיו של בלעם, התכוין כמובן לדבר אחר, וכפי שבאר הנצי"ב ב"העמק דבר", וז"ל: "לא הביט און פיעקב וגו', כי האון שיש ביעקב אינו בעצם מושרש בלב יעקב... אלא כמו שאדם רוצה לעשות און ע"י רוח שטות וכיוצא בזה". והיינו, שחטא של אדם מישראל לעולם אינו חטא בעומק, אלא חיצוני ומקרי בלבד, ובהבטה פנימית - אין כאן חטא בעצם. ולכן אין החטא גורם לסלק מאיתם השכינה, וכמבואר בסוף הפסוק: "לא הביט און פיעקב ולא ראה עמל פישראל - ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו".
4. חונכים שאחרים עלינו.